

De Bruine Kiekendief (*Circus aeruginosus*)

Herbert Fontijne

Inleiding

De meeste van de in totaal 290 soorten roofvogels zijn veelal forse vogels, die tamelijk log en vrij langzaam zijn, maar die wel uitstekend kunnen zweven. Ze kunnen voornamelijk trage prooidiersoorten vangen of moeten prooidieren vanuit een hinderlaag overheersen. Tot dit type behoren de meeste soorten, zoals de buizerdachtigen, arenden en kiekendieven. De Bruine Kiekendief is een bekende vertegenwoordiger van dit type. Momenteel zijn de Bruine Kieken weer teruggekeerd in hun broedgebieden en zullen ze hopelijk weer te zien zijn in bijv. de Oeverlanden van de Binnenliede.

Over de naam van de kiekendief

De Bruine Kiekendief is het gehele jaar in Nederland waar te nemen, maar 's winters verblijven er maar weinig exemplaren hier. De meeste vogels worden in het voorjaar (april-mei) gezien. Tijdens de najaarstrek worden Bruine Kiekendieven met name in augustus-oktober waargenomen.

Vroeger werd hij kuikendief genoemd, een in de oren van velen onsympathieke naam. Dat is zowel te begrijpen als te betreuren, want niet er zijn niet het hele jaar door 'kiekens' en hij moet het grootste deel van zijn bestaan van heel andere prooien leven. Rietwouw, een oude streeknaam, zou beter passen. Voor de wetenschap heet hij *Circus aeruginosus*. Het woord *circus* duidt op een roofvogel die zwevend kringen in de lucht beschrijft en de toevoeging *aeruginosus* op de roestbruine tint van het verenkleed. Al deze namen karakteriseren het leven van deze soort uitstekend. Zo jaagt hij op jonge vogels en aast op eieren; hij leeft in rietvelden en moeras; hij trekt daar in baltsvlucht de fraaiste kringen hoog in de lucht. En zijn verenkleed is inderdaad bruin. De kiekendieven zijn in Nederland de enige roofvogelsoorten die in volledig open terreinen kunnen leven. Ze zijn niet van bomen afhankelijk, omdat ze nesten op de grond en vliegend jagen en niet vanaf uitkijkpos-ten. De Bruine Kiekendief is het meest thuis in moerassen. Hier komt hij ook wel de Blauwe Kiekendief tegen.

Jachtwijze en voedsel

Kiekendieven jagen in open gebied. Karakteristiek is een langzame glijdende vlucht, afgewisseld met enkele vleugelslagen, heel laag boven de vegetatie. Snelheid en vlieghoogte zijn op elkaar afgestemd en op de overzichtelijkheid van de begroeiing. In de hoge vegetatie (riet, ruigte) vallen prooidieren minder makkelijk op dan in de lage begroeiing. Boven hoge vegetatie jaagt een kiekendief daarom op iets grotere hoogte (1½-2½ meter) dan boven lage vegetatie (½-1½ meter). Bij hogere jachtvluchten wordt ook iets sneller gevlogen; er is dan meer tijd voor remmen, bijdraaien en duiken. Als de kiekendief de jacht opent op vogels, vliegt hij ook sneller (40 km/u) dan wanneer hij probeert muizen te verschalken (20-30 km/u). De Bruine Kiekendief is de traagste van de drie soorten kiekendieven die in Nederland voorkomen.

Natuurlijk eet de Bruine Kiekendief niet alleen kuikens en andere jonge vogels, zoals Waterhoentjes en Meerkoeten. Alleen insecten en hagedissen ontbreken op de menulijst. Kikkers, slangen, vissen, ratten, woelmuizen en plaatselijk ook konijnen zijn veel voorkomende prooien. En wat het nestroven betreft blijkt zelfs de horst van een Zeearend voor hem niet veilig te zijn.

Nestplaats en territorium

De Bruine Kiekendief is de enige roofvogel die in de regel zijn nest in het riet bouwt; hij knakt daarvoor soms de stengels van riet en lisdodden om er een soort platform van te maken. In het moeras vindt de Bruine Kiekendief veiligheid, rust en voldoende voedsel. Gunstige omstandigheden kunnen leiden tot kleine territoria en jachtgebieden; zelfs kolonievorming is vastgesteld.

Ze jagen meestal in een straal van enkele kilometers rond het nest. Dat hoeven niet alleen rietvelden te zijn; ze jagen ook boven landbouwgebieden en in duinpannen. Waar rietmoerassen verdwijnen broeden ze ook wel tussen landbouwgewassen, zoals in koolzaadvelden in de Flevopolders. Maar hij komt niet noordelijker voor in Europa dan waar riet groeit.

Geraadpleegde literatuur

- Mebs, T., 1991. Roofvogels van Europa. Tirion, Baarn.
- Opdam, P. Roofvogels in ons landschap. Spectrum, Utrecht.
- Stolk, A., 1982. Vogels natuurlijk. Kopub, Ridderkerk.
- Voous, K.H., 1986. Roofvogel en uilen van Europa. Brill, Backhuys, Leiden.